

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXIII. 1936.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPEL)

1936.

KORTE BIJDRAGEN.

I. Kerkelijk loodje van Koudekerke (W.)?

Eenigen tijd geleden bracht een landbouwer van Koudekerke, een landelijk dorp op Walcheren, mij een looden penninkje, dat hij mij verzocht te willen bestemmen. Hij keek zeer verbaasd, toen ik hem zeide, dat niet met zekerheid te kunnen doen, want niets is lastiger dan het thuisbrengen van in den grond gevonden loodjes, vooral wanneer zij zonder omschrift zijn. Er bestaat zeer weinig lectuur over oude, veelal kerkelijke, loodjes.

Het onderhavige stukje was bij het omspitten van een akker, grenzende aan den kom der gemeente Koudekerke, gevonden. Zie hier de omschrijving er van:

In het veld en relief de letters S · A · ¹⁾, daarboven een zespuntige ster of zon. Onderaan in kleinere letters c k, alles omgeven door een kogelrand.

De keerzijde heeft vijf dikke stippen ∴ in een vierkante opstaande lijst geplaatst. Het vierkant wordt door een ronden rand omsloten.

Lood. Middellijn 25 m.M.

Het loodje is goed bewaard en niet geoxydeerd. Het is duidelijk, dat wij hier te doen hebben met een kerkelijk loodje uit den R. K. tijd. Ik schat het uit het midden der 16e eeuw.

De letters c k onderaan wijzen op den naam Coudekerke.

Inderdaad komt het tegenwoordige dorp Koudekerke in oude oorkonden als Coudekerke voor ²⁾. Wij mogen dus

¹⁾ In de S zou men nog een l kunnen lezen.

²⁾ Zie o.a. nos. 230 en 231 van Mr. R. FRUIN'S „*Het archief der O.L.V. Abdy te Middelburg*” op het jaar 1330, no. 719 op 1432, no. 1475 op 1552, no. 1507 op 1558 en no. 1560 op het jaar 1569.

wel aannemen, dat het loodje dienst heeft gedaan bij kerkelijke aangelegenheden aldaar. Als eenig bezwaar daartegen zou men kunnen aanvoeren, dat in den R. K. tijd de kerk van Coudekerke gewijd was aan den H. MICHAEL. Op dezen heilige kunnen de letters S. A. niet slaan. Mr. MEERKAMP VAN EMBDEN was zoo vriendelijk mij te schrijven, dat de kerk te Coudekerke echter een altaar bezat, dat gewijd was aan Sint IACOB Apostel. Kunnen wij de tweede letter lezen als I A, de dwarsstreep boven de A als I genomen, of wel in de A zelve, die inderdaad een vreemden vorm heeft, een I terugvinden, dan zouden wij Sanctus IACOBUS Apostel¹⁾ krijgen, maar, evenals Mr. MEERKAMP VAN EMBDEN, vind ik dit een zeer twijfelachtig geval en zeer onzeker.

In de zeer ingewikkelde kerkelijke administratie uit vroegere eeuwen — men zie de artikelen van Prof. Mr. S. MULLER in zijn *Middeleeuwsche Schetsen* er maar eens op na — is het begrijpelijk, dat men de loodjes niet heeft kunnen missen, bijv. als presentiepenningen, contrôle-middel en anderszins. Ze zijn niet genummerd, wat ook niet noodig was.

Vóór eenige jaren werd te Kapelle op Zuid-Beveland een kerkelijk loodje gevonden, dat vermoedelijk behoord heeft aan de Kapittelkerk te Kapelle bij Goes, die aan de Maagd MARIA was gewijd. Op de voorzijde treft men in gothische cijfers het getal XXIII (stuivers of grooten) aan. Boven, een halve maan. Beneden, een ster of zon. Het dateert vermoedelijk uit het begin of midden der XVIe eeuw. Zooals men weet, zijn zon en maan de symbolen van glans en eeuwigheid (zie psalm 89, vers 37 en 38), maar zij doelen tevens op de Maagd MARIA, op wie

¹⁾ De kerk van Koudekerke was een dochter van den Westmonster te Middelburg. No. 47 van het Archief vermeldt een Vicarie op het Sint JACOBUSaltaar in de parochiekerk te Koudekerke.

de woorden van Hooglied VI, vers 10, toepasselijk zijn ²⁾).

Het getal :: op het Koudekerksche loodje zal eveneens stuivers of grooten hebben aangeduid. Een halve maan komt er echter niet op voor.

Middelburg.

M. d. M.

II. Wanneer zijn de burgemeesterspenningen in gebruik gekomen?

Eenige jaren geleden ontving ik van den dezen zomer overleden gemeentearchivaris van Tholen, den heer C. HOLLESTELLE, het verzoek om inlichtingen omtrent de volgende vragen: Op een der dorpen van het eiland Tholen was de ketting, welke de burgemeester bij officieele gelegenheden droeg, verdwenen. Naar aanleiding daarvan wenschte de heer HOLLESTELLE te weten, wanneer het voorschrift wettelijk was geregeld, dat de burgemeesters ambtskettingen moesten dragen bij officieele gelegenheden en of deze het eigendom der gemeente werden. Daar ik uit de mij beschikbare bescheiden de vraag niet kon beantwoorden, wendde ik mij in deze tot onzen gemeente-archivaris, die mij het volgende schreef:

„Bij Koninklijk Besluit van 16 November 1852, no. 201, is het onderscheidingsteeken van den burgemeester geregeld. Art. 1 luidt: De onderscheidingsteeken door den burgemeester te dragen, bestaan uit een zilveren penning, hebbende een middellijn van 40 strepen en vertoonende aan de eene zijde het wapen des Rijks, aan de andere dat der gemeente, of, zoo de gemeente geen wapen heeft, den naam der gemeente; de penning hangende

²⁾ De spreuk „Pulchra et luna, electa ut sol” komt nog voor op een taler van het jaar 1681. Zie: *Archief Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen*, 1932, p. XI en XIII.

op de borst, hetzij aan een zilveren keten, hetzij aan een oranje zijden lint; de keten of het lint op de beide schouders aan den rok of het opperkleed vastgehecht.

Art. 2. De burgemeester draagt de onderscheidings-teekenen, wanneer hij voorzit in de vergaderingen van den Raad. Ingeval van brand, of van oproerige beweging, van zamenscholing of andere stoornis der openbare orde hij zich in het openbaar vertoont; uit kracht van art. 188 der gemeentewet of van eenige andere wet persoonlijk in het openbaar bevelen geeft; bij plegtige gelegenheden namens de gemeente opkomt.

Art. 3. Bij ontstentenis van den burgemeester worden de teekenen, in de bij het vorig art. omschreven gevallen, gedragen door dengeen, die hem vervangt.

Art. 4. Dit besluit treedt in werking den 1sten Januarij van het volgende jaar.

's-Gravenhage, 16 November 1852."

Daar de penningen door de gemeenten zullen zijn betaald, blijven zij, bij gevolg, het eigendom er van.

Dat men het zijden oranjelint echter minder voornaam vindt dan een zilveren ketting, vernemen wij uit een courantenbericht van 26 April 1936, naar aanleiding van een bezoek onzer Vorstinnen aan Goeree en Overflakkee. „Tot dien tijd”, lezen we daar, „hebben de opeenvolgende burgemeesters van Stad aan 't Haringvliet hun ambtspenning steeds aan een oranjekleurig lint gedragen. Toen echter bekend werd, dat de gemeente de eer van een Koninklijk bezoek te beurt zou vallen, hebben een paar burgers gemeend den burgemeester met een zilveren ambtsketen te mogen verrassen, die in de zilversmederij BEGEER is vervaardigd. Algemeen vond men, dat een burgemeester bij een dergelijk bezoek, dat als een hooge onderscheiding wordt gevoeld, zijn penning aan een mooien ketting moest dragen.”

Omdat de vraag naar den burgemeesterspenning mij meermalen werd gedaan, meen ik, dat bovenstaande uiteenzetting den lezers van dit *Jaarboek* ook belang zal kunnen inboezemen.

Middelburg.

M. D. M.

III. Gedenkpenning aangeboden aan Jhr. Mr. M. A. DE SAVORNIN LOHMAN. 1935.

Bij zijn aftreden als President der Arrondissements-Rechtbank te Zwolle op 1 December 1935, wegens het bereiken van den zeventigjarigen leeftijd, werd aan Jhr. Mr. M. A. DE SAVORNIN LOHMAN een gouden, bij de firma L. STELTMAN te Zwolle gegraveerde, penning aangeboden door de leden dier rechtbank.

Voorzijde: Geslachtswapen, gedekt door een jonkheerskroon, zijnde gevierendeeld, I in rood drie zespuntige zilveren spoorraden doorboord van goud 2 en 1, II en III in zilver een blauwe dwarsbalk, vergezeld van boven van twee gouden klaverbladen en van onder een gouden arendsbeen van den dwarsbalk uitgaande, de knie rechts en de klauw omlaag, IV in blauw vijf liggende gouden blokjes (het 2e en 3e kwartier bevat het wapen LOHMAN, de beide anderen dat van DE SAVORNIN, hetwelk gevierendeeld was, 1 en 4 de spoorraden, 2 en 3 de blokjes). De rand met een krans bewerkt.

Keerzijde: DE - ARRONDISSEMENTS - RECHTBANK - TE ZWOLLE - AAN HAAR SCHEIDENDEN - PRESIDENT - JHR. MR. M. A. - DE SAVORNIN LOHMAN - 1 DEC. 1935.

Goud. 30 m.M., 20 gram.

Jhr. Mr. MAURITS ADRIAAN DE SAVORNIN LOHMAN werd 1 November 1865 te Assen geboren als zoon van zijn gelijknamigen vader, later advocaat-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden en Gouverneur van

Suriname, en Jonkvrouwe FLORENTIA JOHANNA ALBERDA VAN EKENSTEIN.

Na 8 December 1890 te Leiden zijn studie voltooid te hebben met het proefschrift „*De Strafwet ten opzichte van de verkiezingen*”, werd hij reeds 30 Juni 1891 werkzaam gesteld als adjunct-commies op het Departement van Koloniën, waarop 12 November 1898 zijn benoeming tot griffier bij het Kantongerecht te Winschoten, 19 November 1902 als Kantonrechter te Alphen, 7 Maart 1906 als Rechter in de Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar, 3 October 1908, 12 April 1924 en 19 October 1925 resp. als Rechter, Vice-President en President der Arrondissements-Rechtbank te Zwolle volgde.

Zijn verdiensten werden op den verjaardag van Hare Majesteit, 31 Augustus 1933, erkend door zijn benoeming tot Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Z.

S.

IV. Prijspenningen van 's Hertogenbosch 1855.

Onlangs kwam ik in het bezit van een tot dusver onbeschreven prijspenning van de in 1855 te 's-Hertogenbosch gehouden tentoonstelling. Het is een zilveren plaatje, omgeven door een zilveren rand. Op de voorzijde van het plaatje is gehecht een geheel à jour bewerkte afbeelding van het gekroonde wapen van 's-Hertogenbosch, dat door een wildeman, met knods gewapend, wordt vastgehouden. Links van het wapen een bloeiende boom.

Op de keerzijde van het plaatje is een zilveren lauwerkrans gesoldeerd, waarbinnen gegraveerd: TENTOONSTELLING – 's Hertogenbosch – Wol – Jhr. P. H. Six – 's Graveland – 1855. Als omschrift is op den rand gegraveerd: Provinciale Staten van Noord Brabant.

Met oog en ring. 52 m.M. Op den ring het meester-teeken van den zilversmid L. M.

Jhr. PIETER HENDRIK SIX, heer van Vromade, werd geboren te Amsterdam 7 December 1827, huwde te Leusen 16 Februari 1860 HENRIETTE LOUISE ELISABETH, barones D'ABLAING VAN GIESSENBURG. Hij overleed te 's-Graveland op huize Hilverbeek 9 Juli 1905.

Z.

S.

V. Een onbeschreven gedenkpenning ter eere van BALTHASAR BEKKER.

Uit de in November 1933 gehouden veiling van het kabinet van wijlen H. K. H. Prinses MARIANNE der Nederlanden kocht ik een penning ter eere van BALTHASAR BEKKER, die in den katalogus (no. 397) onjuist werd omschreven; 1°. wijkt de keerzijde nog al duidelijk af van VAN LOON IV, blz. 225, no. 2; 2°. is de verwijzing naar *Catalogus Kon. Penningkabinet I*, no. 1687, foutief. Het Kon. Penningkabinet heeft den penning VAN LOON, blz. 225, no. 2, door VAN DISHOECKE, doch met H. MIER achter het laatste woord van het versje, welke naam door den teekenaar van VAN LOON vermoedelijk over het hoofd is gezien; althans ook op mijn exemplaar komt die naam voor. Het door mij in 1933 gekochte exemplaar heeft cf. katalogus SCHULMAN¹⁾ als voorzijde het borstbeeld door J. SMELTZING, als keerzijde wèl hetzelfde vers als VAN LOON, blz. 225, no. 2, doch onder een zespuntige ster inplaats van het roosje, de regels gelijk verdeeld en met den naam H. MIER achter den laatsten regel, doch alles *niet* in gewone drukletters, doch in *kapitaal*. Dit stuk komt noch in *Catalogus Kon. Penningkabinet*, noch in DIRKS' *Reperitorium* voor.

W. K. F. ZWIERZINA.

¹⁾ *Médailles historiques, monnaies obsidionales et méreaux du Cabinet numismatique de feu S. A. R. la Princesse MARIANNE des Pays-Bas, vente à Amsterdam 6 et 7 Nov. 1933. J. SCHULMAN.*

BOEKBESPREKING.

Muntverslag over het jaar 1935.

Het *Muntverslag* over 1935 vermeldt, dat gedurende dat jaar geslagen zijn 23.600.000 stukken met een nominale waarde van f 950.000,—, en wel: voor Nederland f 800.000,— aan 10-centstukken en f 80.000,— aan 5-centstukken. Voor Nederlandsch-Indië: f 70.000,— aan 1/2-centstukken. De zilveren specie is vervaardigd van ingetrokken munten. Het *Verslag* maakt melding van de volgende nieuwe gedenkpenningen, in 1934 geslagen: 50-Jarig bestaan van de N.V. Hollandsche Stoomboot Maatschappij, door J. C. WIENECKE, eerepenning van het Rijkscollege voor de Lichamelijke Opvoeding, door FRED. HOEVENAGEL, gedenkpenning door D. BUS ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Rijksmuseum te Amsterdam, uitgereikt aan hen, die bijzondere verdiensten jegens het Rijksmuseum hadden.

Verder is aan 's Rijks Munt geslagen en verkrijgbaar gesteld een algemeene geboortepenning, ontworpen door FRED. HOEVENAGEL. Ook de penning, geslagen voor de Commissie ter herdenking van het 750-jarig bestaan van 's-Hertogenbosch, „de Zilveren Hendrik”, in *Jaarboek* 1935, blz. 122, beschreven, is op 's Rijks Munt geslagen.

Het aantal valsche munten, aangehouden bij de Landskas Batavia, het Centraal Bureau ter bestrijding van de valsche munterij en de kantoren van de Javasche Bank, bedroeg 109.567 stuks. Het grootste aantal (63.006 stuks) dezer valsche munten waren halve guldens, voor het meerendeel, zooals het *Verslag* vermeldt, „zoo goed

geslaagd, dat ze voor een leek niet als valsch zijn te onderkennen, zoodat kan worden aangenomen, dat nog zeer vele van dergelijke munten in omloop zijn". Die betere, op valsche stempels geslagen munten, zijn meest door Chineezzen vervaardigd, de gegoten exemplaren zijn van inheemsch maaksel.

Ook valsche koperen centen en zelfs valsche halve centen zijn aangehouden.

Ten slotte geeft het *Verslag* als bijlage een aantal correcties en toevoegingen op de *aanvullende catalogi van het Muntkabinet van 's Rijks Munt*, in het *Muntverslag* over 1934 opgenomen.

v. K.

Verslag Koninklijk Penningkabinet 1935.

De Directeur vangt zijn *Verslag* aan met de beschrijving der verhuizing van het Kon. Penningkabinet van het Lange Voorhout naar het Haagsche Gemeentemuseum, welke verhuizing 6 Augustus plaats vond. Het inrichten der expositieozalen en het overbrengen der munten en penningen in de nieuwe vitrines, door de gemeente 's-Gravenhage geleverd, dat nu volgde, vergde veel tijd en kwam aan het einde van het jaar slechts voor een gedeelte gereed. Te waardeeren is zeker, dat de gewone dienst van het Kabinet, in weerwil van de vele werkzaamheden, die de verhuizing met zich mede bracht, niet onderbroken behoefde te worden, zoodat de wetenschappelijke correspondentie en het verstrekken van inlichtingen geregeld konden doorgaan.

Het zeer geringe Rijkssubsidie verhinderde den aankoop van belangrijke stukken, zoodat dikwijls munten en penningen, wier bezit voor het Kabinet zeer gewenscht

was, niet konden worden verworven. Toch konden, dank zij een door het Departement verstrekt extra crediet, uit de groote muntvondst. in 1934 te Ludwiszcze, in Polen, gedaan ¹⁾, 182 denarii, dateerende uit de elfde eeuw, alle hier te lande geslagen, worden aangekocht. Het zijn stukken van Tiel, Utrecht, Groningen, Deventer, Stavoren, Bolsward, Leeuwarden en Dokkum, waarvan vele tot heden niet voorgekomen, een welkome vermeerdering dus van de seriën onzer middeleeuwsche munten. Behalve deze stukken werden nog een 7-tal Grieksche en 8 Romeinsche keizermunten verkregen en een aantal meest 18de eeuwse Nederlandsche zilveren munten uit een in 1935 te Leiden gedane muntvondst.

De verkregen penningen bepalen zich in hoofdzaak tot een 35-tal moderne bronzen Nederlandsche stukken tusschen 1933 en 1935 geslagen, voor het meerendeel een geschenk van de Edel Metaalbedrijven te Voorschoten.

v. K.

¹⁾ Deze vondst wordt uitvoerig beschreven door Dr. R. GAETTENS, *Der Fund von Ludwiszcze* 1934, mit 12 Tafeln. Halle, 1934.

ANDRÉ SCHULMAN.

Te Amsterdam is 23 November overleden de heer ANDRÉ SCHULMAN, mede-lid van de firma J. SCHULMAN.

Voor al de aanwezige leden op de 17 October te 's-Gravenhage gehouden najaarsvergadering, waar de heer A. SCHULMAN, vergezeld van zijn zoon, tegenwoordig was en aan de besprekingen deelnam, zal het bericht van zijn overlijden, zoo kort daarop gevolgd, zeker getroffen hebben. Ook al wisten zij, dat zijn gezondheidstoestand de laatste jaren reden tot bezorgdheid gaf, toch zullen zij zeker een zoo spoedig einde niet verwacht hebben.

ANDRÉ SCHULMAN werd 21 November 1877 te Amersfoort geboren als zoon van den aan onze oudere leden nog goed bekenden numismaat en antiquair J. SCHULMAN, tot 1900 te Amersfoort gevestigd.

Op 18-jarigen leeftijd vertrok hij naar Hamburg, waar hij onder leiding van Dr. JUSTUS BRINCKMANN, Directeur van het Hamburgische Museum für Kunst und Gewerbe, zich vertrouwd maakte met de oude kunstnijverheid, waaraan dat Museum zoo rijk is. Toen hij dan ook in 1898, na een driejarig verblijf te Hamburg, naar Amersfoort terugkeerde, werd het samenstellen van de catalogi der talrijke veilingen van antiquiteiten, die onder leiding van zijn vader te Amsterdam in „de Brakke Grond” en te 's Gravenhage in „de Haagsche Kunstkring” gehouden werden, voor een groot deel aan hem toevertrouwd, terwijl hij ook zijn medewerking verleende aan het beschrijven van de munten en penningen uit de prijs- en veiling-catalogi, door zijn vader uitgegeven.

Toen, door het uitbreiden zijner buitenlandsche numismatische relaties, de afdeeling „munten en penningen”

steeds meer tijd en inspanning vorderde, werd in 1910 het houden van antiquiteiten-veilingen opgegeven, zoodat alle krachten aan de numismatische afdeeling konden worden besteed.

Het was voornamelijk de bewerking der prijs- en veilingcatalogi van Nederlandsche munten en penningen, die aan den heer A. SCHULMAN werden toevertrouwd, terwijl hij tevens de samensteller is van de catalogi der talrijke veilingen van bekende kabinetten van munten en penningen van Portugal en Brazilië, een specialiteit der firma, waarvan vele een blijvende waarde bezitten en door de verzamelaars nog met vrucht geraadpleegd worden. Ik vermeld van deze slechts die der verzamelingen MEILI (1923) en van de verzameling Portugeesche en Braziliaansche munten en penningen, Juni 1926 geveild. In 1908 werd de heer A. SCHULMAN met zijn broeder M. SCHULMAN mede-firmant van de firma. Van de catalogi der in de laatste jaren geveilde Nederlandsche verzamelingen werden die van de collecties RUYS DE PEREZ (1921), VAN RYSWYCK (1925), HORDIJK (1926), KNOTTENBELT (1931), KOCH (1932) en Princes MARIANNE (1933) uitsluitend door den heer A. SCHULMAN bewerkt, terwijl ook de catalogus der bekende verzameling koloniale munten van den heer GROGAN (1914) door hem werd samengesteld.

In 1914 werd de overledene buitengewoon lid van ons Genootschap, waarop reeds in 1917 zijn benoeming tot gewoon lid volgde. Zooveel zijn drukke bezigheden het toelieten, was hij een trouw comparant op onze vergaderingen, terwijl ons *Jaarboek* menige belangrijke bijdrage van zijn hand bevat. Van deze bijdragen vermeld ik: *De Numismatische herinneringen aan Ceylon onder Hollandsch bestuur* (1914)¹⁾, *Penningen van Amboina* (1917),

¹⁾ Het jaartal achter den titel geeft aan, dat van het jaar, waarin de bijdrage in dit *Jaarboek* is opgenomen.

Loterijen en Loterijpenningen (1925), met als vervolg *De Hoornsche Loterijpenning van 1701* (1933), *De dukaat te Warschau geslagen in 1831* (1932).

In de „korte bijdragen” verschenen beschrijvingen en afbeeldingen van zeer zeldzame onbeschreven meest Nederlandsche munten, die hem in handen kwamen. Hierin worden munten van Thorn (1915), Utrecht (1919), Reckheim (1922), Gelderland (1926 en 1933) en Gorinchem (1930) voor het eerst beschreven en den verzamelaars bekend gemaakt.

Nog kort vóór zijn overlijden werkte hij aan een artikel, ook voor het *Jaarboek* bestemd, over een zeldzamen Nederlandschen pronkpenning uit het midden der 17de eeuw, over welk stuk hij belangrijke bijzonderheden had gevonden.

Deze laatste studie heeft hij niet kunnen voltooien, maar beloofde zijn zoon, de heer JACQUES SCHULMAN, voor een volgend *Jaarboek* te zullen gereed maken.

Zonder twijfel zullen onze mede-leden van den overledene een aangename herinnering bewaren; in den kleinen kring van wetenschappelijke numismaten laat hij een plaats open, die niet gemakkelijk bezet zal worden.

v. K.

A. O. VAN KERKWIJK
25 jaar Secretaris van het Genootschap.

Den 19den Juni 1936 was het 25 jaar geleden, dat op onze jaarvergadering te Rotterdam onze secretaris, de heer VAN KERKWIJK, als zoodanig gekozen werd.

Gelukkiger keuze had ons Genootschap naar mijn meening niet kunnen doen en ik behoef wel niet te verzekeren, dat ik volgaarne aan het verzoek voldoe, mij namens onzen voorzitter gedaan, om in dit Jaarboek het jubileum van onzen secretaris te herdenken, waar ik nog steeds de alleraangenaamste herinneringen heb aan den tijd, dat ik met hem, aan wien ik reeds door vriendschapsbanden uit mijn jeugd verbonden was, voor ons Genootschap heb mogen samenwerken.

In het kort gezegd, VAN KERKWIJK is en was steeds een ideaal secretaris.

Hij was de stille kracht, die voor een goede voorbereiding en goed verloop der vergaderingen zorgde, de spil waar alles om draaide.

Hij was het bij wien men nooit vergeefs om raad aanklopte bij moeilijkheden, die met zijn alom bekende hulpvaardigheid een ieder met raad en daad bijstond en wien als vraagbaak op ons geliefd gebied nooit iets te veel was.

Van zijn buitengewone werkzaamheid en kunde spreken zoowel zijn nauwkeurige notulen en zijn talrijke numismatische studiën in ons Jaarboek als ook de nauwgezette wijze, waarmede hij het redacteurschap van ons Jaarboek waarnam, en dit tot een wetenschappelijke hoogte wist te brengen, welke een vergelijking met het buitenland kan doen doorstaan.

In ons Tijdschrift 1911 (blz. 121) schetste onze toenmalige voorzitter, AUG. SASSEN, in de necrologie van Dr. H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ het karakter van VAN KERKWIJK en diens zoo ideale samenwerking met zijn toen pas overleden chef, terwijl in ons Jaarboek 1923 (blz. 99) melding werd gemaakt van den portretpenning, hem uit erkentelijkheid voor zijn verdiensten bij zijn 50sten verjaardag aangeboden. Zijn buitengewone verdiensten werden later nog nadrukkelijker en duidelijker omschreven in de rede van den toenmaligen voorzitter J. HULSHOFF POL, gehouden op de Jaarvergadering in 1933 (zie Jaarboek 1933, blz. 105), toen hem naar aanleiding van zijn 60sten verjaardag de gouden eerepenning van ons Genootschap werd aangeboden.

Een woord van hulde en dank namens alle leden voor alles, wat VAN KERKWIJK voor ons Genootschap heeft willen doen, is hier zeker op zijn plaats.

Moge het hem gegeven zijn met denzelfden lust en met dezelfde opgewektheid nog lang een leidende positie in ons Genootschap te bekleeden tot voldoening van zichzelf, tot voordeel van onze medeleden.

Z.

S.

Verslag van den Secretaris.

Vergadering te 's-Gravenhage, gehouden op 17 October, in Pulchri Studio, waar tegenwoordig waren de heeren BAALE, BAX, CAREL BEGEER, EVELEIN, FREDERIKS, HAITSMA MULIER, DEN HARTOGH, HYMAN, VAN KERKWIJK, KORTENBACH, VAN KUYK, VAN LOGHUM SLATERUS, OFFERHAUS, POLAK, A. SCHULMAN, DE VEER, VERDAM en v. WEILER, terwijl de heer J. SCHULMAN als introducé de vergadering bijwoonde.

De Vice-Voorzitter, Jhr. Ir. von WEILER, opent ten 4 uur de vergadering, heet de aanwezigen welkom en deelt mede, dat het niet mogelijk gebleken is om de zomervergadering te Breda te doen plaats hebben, waarvan den leden tijdig kennis was gegeven.

In de eerste plaats brengt hij in herinnering het groote verlies, dat het Genootschap geleden heeft door het overlijden op 10 Februari van zijn Voorzitter, J. HULSHOFF POL. Voor ons Genootschap had hij groote sympathie en zijn studie over de gouden munten (Mas) van Noord-Sumatra, welke munten met voorliefde door hem verzameld werden, en in ons *Jaarboek* van 1929 is opgenomen, zal zeker nog jaren lang door beoefenaars dezer belangrijke stukjes worden geraadpleegd.

Hierop bracht de heer von WEILER in herinnering de hier te lande met zoo groote blijdschap en voldoening vernomen tijding van de verloving van Prinses JULIANA en Prins BERNHARD en sprak de beste wenschen uit voor het geluk van het jeugdig paar.

Alsnu werd overgegaan tot het benoemen van een Voorzitter en werd Mr. J. FREDERIKS, tot die functie door het Bestuur voorgedragen, gekozen. Deze verklaarde deze

benoeming gaarne te zullen aannemen, hij hoopte het door de leden in hem gesteide vertrouwen niet te zullen beschamen en bracht in de eerste plaats dank uit aan den heer VON WEILER, die door de veelvuldige ongeste'dheden van den heer HULSHOFF POL zoo dikwijls verplicht was geweest den voorzitter te vervangen.

Uit het Verslag van den Secretaris bleek, dat het aantal bijdragen voor het einde van het jaar uit te geven *Jaarboek* zeer gering was en geheel onvoldoende om het *Jaarboek* behoorlijk te vullen. Mocht het niet gelukken om meer kopy te verkrijgen, dan zou men genoodzaakt zijn om in 1936 geen *Jaarboek* uit te geven.

Getracht zou nog worden om een bekend Duitsch numismaat, van wien men wist, dat hij moeilijkheden had om zijn studie over antieke Grieksche munten in een numismatisch of archaeologisch tijdschrift in zijn vaderland gep'aatst te krijgen wegens de vrij hooge kosten aan drukloon en cliché's, te bewegen zijn werk voor ons *Jaarboek* af te staan, waar het dan in twee opeenvolgende jaargangen zou kunnen verschijnen ¹⁾.

Door overlijden en bedanken verloren wij vier leden, terwijl tot nieuwe buitengewone leden benoemd werden Dr. J. H. DEN HARTOGH te Koedijk, P. POLTER HZN. te Winschoten, Dr. H. M. E. SCHUURMAN te 's-Gravenhage en Mr. C. N. VAN DER SPEK te Amsterdam.

De bibliotheek werd met de gewone vervolgwerven vermeerderd en ontving verder slechts een tweetal boekwerken. De numismatische verzameling verkreeg geen aanwinsten.

De rekening en verantwoording van den Penningmeester, nagezien door de leden VAN LOGHUM SLATERUS en DE VEER, werd accoord bevonden en de Penningmeester

¹⁾ Deze poging is niet geslaagd, daar de bewuste studie kort te voren afzonderlijk is uitgegeven.

gedéchargeerd. Het betrachten van groote zuinigheid bleef gewenscht.

De Voorzitter uitte de wenschelijkheid om den band tusschen het Genootschap en het Kon. Penningkabinet te versterken. Het feit, dat door het he'aas nagenoeg geheel ontbreken van subsidie die Verzameling niet naar behoefte kon worden uitgebreid, had hem er toe gebracht naar een middel om te zien om, althans eenigermate, in het gebrek aan geldmiddelen tegemoet te komen. Hij stelde voor, daar het niet mogelijk bleek een subsidie uit de kas van het Genootschap toe te kennen, een vereeniging op te richten, waarvan de leden door het schenken van eene jaarlijksche bijdrage van hunne belangstelling in het Kon. Kabinet konden doen blijken en den Directeur in staat stellen, om althans een of meer belangrijke stukken aan te koopen, waarvan het bezit voor die Verzameling van belang zou zijn.

Hiertoe werd besloten en zegden reeds dadelijk eenige aanwezigen eene bijdrage toe.

Dr. EVELEIN deed eenige mededeelingen omtrent het van 30 Juni tot 3 Juli te Londen gehouden International Numismatic Congress, dat hij als Nederlandsch gedelegeerde had bijgewoond en waar verder nog twee onzer leden tegenwoordig waren geweest. Op voorstel van Mr. POLAK werd besloten aan de Royal Numismatic Society te Londen, die dit jaar haar eeuwfeest vierde, uit erkenning voor de groote diensten aan de numismatische wetenschap bewezen, te vereeren den zilveren bekroningspenning van het Genootschap, voorzien van een toepasselijk gegraveerd inschrift.

Aan het Bestuur was door de heeren A. en M. SCHULMAN het voorstel gedaan, om den heer C. SCHOLTEN voor zijn in de Jaarboeken 1934 en 1935 verschenen studie „De munten der Vereenigde Oost-Indische Compagnie”, welke

artikelen ook in het buitenland aandacht en belangstelling getrokken hadden, een belooning, zoo mogelijk den gouden bekroningsmedaille van het Genootschap, toe te kennen. Dit voorstel werd door het Bestuur gaarne ondersteund en besloten den heer SCHOLTEN den gouden belooningspenning toe te kennen.

Als lid van de Redactie van het *Jaarboek* werd Mr. ERNST POLAK herkozen, terwijl Dr. EVELEIN tot Conservator herbenoemd werd. Als plaats voor de volgende jaarvergadering werd Naarden gekozen.

De heer FREDERIKS toonde den aanwezigen leden een aantal der fraaiste Italiaansche renaissance penningen, door hem op de in Juli 1936 te Londen gehouden veiling der verzameling OPPENHEIMER aangekocht, terwijl verder eenige draagteekens van Prins WILLEM V en de voornaamste in het afgelopen jaar hier te lande vervaardigde gedenkpenningen bij de aanwezigen rondgingen.

Aan de vergadering was voorafgegaan een bezoek aan het Kon. Penningkabinet, waar Dr. EVELEIN de leden de nieuwe zalen en de munten en penningen, opgesteld in de nieuwe vitrines, voor zoover deze gereed waren, toonde en verklaarde. Ook de door onzen overleden Voorzitter J. HULSHOFF POL aan het Kon. Kabinet toegedachte verzameling gouden munten van Nederlandsch-Indië en Atjeh was voor de leden ter bezichtiging gesteld. Aan het bezoek aan het Kon. Penningkabinet werd ook door de leden A. HULSHOFF POL, MUYSER, VAN SASSE VAN YSSELT en VOÛTE deelgenomen.

Na het déjeuner werd een bezoek gebracht aan het Gemeente Museum, waar de Conservator, Dr. F. VAN THIENEN, de leden rondleidde en de verlangde toelichtingen verstrekke.

Een gemeenschappelijke maaltijd vereenigde de meeste der aanwezige leden in Restaurant Royal. v. K.

Verlag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek.

De bibliotheek ontving in 1935 de jaarlijksche vervolgen op haar loopende tijdschriften en andere periodieken. De Berliner Münzblätter verschenen niet meer als afzonderlijk tijdschrift. Met de Frankfurter Münzzeitung vormen zij thans de Deutsche Münzblätter. Van de Rassegna Numismatica werden in 1935 geen verdere afleveringen ontvangen.

Een zeer gewaardeerd geschenk van de uitgevers H. MILFORD en SPINK and Son te Londen was Vol. II, Parts V—VI van de Sylloge Nummorum Graecorum. Van deze voorname publicatie werd in 1934 reeds ten geschenke ontvangen Vol. II, Parts I—II en III—IV. Daarmede is Vol. II thans compleet, omvattend de LLOYD Collection, welke bestaat uit Grieksche munten van Italië en Sicilië. Zij zijn beschreven door E. S. G. ROBINSON. Een voorwoord voor deze uitgave schreef G. F. HILL.

Jhr. Mr. M. W. SNOEK gaf een overdruk van zijn beide Korte Bijdragen, verschenen in het Jaarboek 1935.

Voor de numismatische verzameling zijn over 1935 geen aanwinsten te vermelden.

Den Haag, October 1936.

De Conservator,
M. A. EVELEIN.

AANWINSTEN DER BIBLIOTHEEK.

Tijdschriften.

- Maandblad van het Genealogisch-Heraldisch Genootschap: „de Nederlandsche Leeuw”, Jaargang 1935.
- Bataviaasch Genootschap: Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, Dl. 75 (1935).
- Jaarboek van het Kon. Ned. Genootschap voor Munt- en Penningkunde, 1935.
- Numismatisches Litteratur Blatt, 1935.
- Deutsche Münzblätter, 1935.
- Numismatische Zeitschrift (Wien), 1935.
- Mitteilungen der Numismatischen Gesellschaft in Wien, 1935 (nr. 97—108).
- Suomen Museo en Finskt Museo, Dl. XLII (1935).
- Revue Belge de Numismatique, 1934.
- The American Numismatic Society: Numismatic Notes and Monographs, nr. 65—71.
- Publications de la Section Historique de l'Institut G.D. de Luxembourg, Vol. LXVI (1935).

Boekwerken en Overdrukken.

- Sylloge Nummorum Graecorum. Vol. II. The LLOYD Collection. Parts V—VI. Galeria to Selinus. London 1935.
- Jhr. Mr. M. W. SNOECK: 1. Penning met borstbeeld van J. P. Graaf VAN SUCHTELEN. 2. Een zeldzame halve ducaat van de Palz van 1708. Overdruk uit het Jaarboek voor Munt- en Penningkunde, XXII (1935).
-

LEDENLIJST

(DECEMBER 1936).

EERE-LEDEN.

- Z. M. VICTOR EMMANUEL, Koning van Italië (1901)¹⁾.
Mejuffrouw MARIE G. A. DE MAN, St. Pictersstraat 19, Middelburg (1917).
Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, Lid van den Hoogen Raad van Adel, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Oranje-Nassaulaan, 's-Hertogenbosch (1926).
F. A. HOEFER, Karpervijver 1, Zeist (1930).
Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Koestraat 8, Zwolle (1932).

GEWONE LEDEN.

- W. K. F. ZWIERZINA, Conservator van het munt- en penningkabinet van het Kon. Oudh. Genootschap, Kwakersplein 3^r, Amsterdam (West) (1895).
Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Vice-President van den Raad van State, Bazarstraat 13, 's-Gravenhage (1904).
A. O. VAN KERKWIJK, Oud-Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Nassaulaan 22, 's-Gravenhage (1904).
Mr. E. H. HIJMANS, Officier van Justitie, Nassaplein 18, Alkmaar (1910).
E. VOET JR., Busken Huctlaan 1, Bloemendaal (1911).
CAREL J. A. BEGEER, Directeur-Generaal van de Kon. Nederl. Edelmetaalbedrijven, Groot Haesebroekscheweg 1a, Wassenaar (1911).
Jhr. Mr. C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Chef van Rechtszaken N.S., Huize 't Hoogveld, Zeist (1913).

¹⁾ Het tusschen haakjes geplaatste jaartal achter de namen, geeft het jaar van de benoeming tot lid aan.

- Dr. M. A. EVELEIN, Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Stadhouderslaan 43, 's-Gravenhage (1913).
- Mr. SCHULMAN, Rubensstraat 47, Amsterdam (1917).
- Mr. ERNST POLAK, Kantonrechter, Rozenburglaan 30, Rotterdam (1926).
- Mr. Dr. C. H. BAALE, Kantonrechter, Hôtel Corbelijn, Tiel (1926).
- A. HULSHOFF POL, Mijningenieur, Wavopark 23, Wassenaar (1929).
- Jhr. Ir. A. C. VON WEILER, Directeur der N.V. voorh. Koninklijke BEGEER te Voorsehoven, Narcislaan 15, Wassenaar (1929).
- H. J. G. HARTSMA MULLER, Corresp. der Ned. Bank, Aristoteleslaan 29, Zeist (1931).
- C. J. M. C. KALIS, Laan van Oostenburg 1, Voorburg (1931).
- Dr. W. F. BAX, Johannes Vermcerstraat 34 Boven, Amsterdam (Zuid) (1932).
- Mr. J. W. FREDERIKS, Directeur Ond. Levensverzekering Mij. van 1836, Parkweg 16, 's-Gravenhage (1933).

BUITENGEWONE LEDEN.

- Jhr. H. E. RAM, Gep. Hoofdingenieur van den Provinciaalen Waterstaat, Sima Rowa, Zeist (1894).
- Mr. C. G. J. BILLEVELD, Conservator van het Stedelijk Museum, Hersteeg 128, Nijmegen (1896).
- Mr. H. J. D. D. ENSCHIEDÉ, Aardenhout (1896).
- C. A. VAN WOELDEREN, Burgemeester van Vlissingen, „Het Wooldhuis”, Boulevard Evertsen, Vlissingen (1899).
- Mr. J. C. P. E. MENSO, Princessegracht 32, 's-Gravenhage (1900).
- JAC. J. VAN GOOR, Medailleur, Catherijnesingel 113, Utrecht (1907).
- GOTTFR. H. CRONE, Jan Luykenstraat 16, Amsterdam (1911).
- Mr. P. C. J. A. BOELES, Conservator der Penning- en Muntverzameling van het Friesch Genootschap, Harlingerstraatweg 75, Leeuwarden (1913).
- R. A. KAISER, Potgieterweg 5, Bloemendaal (1916).
- Dr. H. A. FONTEYN KUYPERS, Leeraar aan de 1e H.B.S. Rotterdam, Hoflaan 111 (1917).
- Mr. J. B. V. M. J. VAN DE MORTEL, Burgemeester van Noordwijk (1917).
- H. J. M. EBELING, Gemeente-Archivaris, Choorstraat 14, 's-Hertogenbosch (1921).

- DR. D. DE MAN, Wetenschappelijk assistent Kon. Penningkabinet, Stadhouderslaan 43, 's-Gravenhage (1921).
- P. VISSER AZN., Uitgever, Zijlweg 83, Haarlem (1921).
- A. VAN DER WIEL, Park Paaschberg 2, Ede (Geld.) (1923).
- JOH. A. ALSBACH, Muziekuitgever, Stadhouderskade 62, Amsterdam (1924).
- G. J. J. VERDAM, Electrotechnisch Ingenieur, Parkstraat 83, 's-Gravenhage (1924).
- W. H. F. G. GRAAF VAN ALDENBURG—BENTINCK, Amerongen (1924).
- A. H. DRIJFHOUT VAN HOOFF, Majoor der Artillerie, Halstersche weg 4, Bergen op Zoom (1926).
- C. G. VATTIER KRAANE, Voorzitter der Vereeniging voor Penningkunst, Sarphatikade 2, Amsterdam (1926).
- NANNE OTTEMA, Notaris, Prins Hendrikstraat, Leeuwarden (1926).
- H. G. VAN GROL, Conservator van het Museum van Oudheden, Vlissingen, Boulevard de Ruyter 78 (1927).
- A. J. BEMOLT VAN LOGHUM SLATERUS, Stadionkade 136^a, Amsterdam (Zuid) (1929).
- J. H. VAN HEEK, „het Roessingh”, Lonneker (1929).
- C. J. KORTENBACH, Bouwkundig ambtenaar 1e klasse bij de Rijksgebouwendienst, Parkweg 85, Voorburg (1929).
- DR. H. D. MAK VAN WAAY, Geneesheer, Willem de Zwijgerlaan 36, 's-Gravenhage (1929).
- Jhr. H. J. VAN MEEUWEN, Bezuidenhout 60, 's-Gravenhage (1929).
- Mr. Dr. A. E. SCHOUTEN, Notaris, Eemnesserweg 17, Baarn (1932).
- P. MOLL, Raanweg 42c, 's-Gravenhage (1933).
- Mr. G. W. A. DE VEER, Directeur van de Zeeuwsche Hypotheekbank, Conservator van het Munt- en Penningkabinet van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, Parklaan S. 156¹⁸, Middelburg (1933).
- W. J. R. DREESMAN, Joh. Vermcerstraat 2, Amsterdam (1934).
- Mr. J. VAN KUYK, Stadhoudersplein 93, 's-Gravenhage (1934).
- M. F. POLAK, Med. cand., Emmastraat 37, Amsterdam (Z.) (1934).
- W. E. VOÛTE, Bildersweg 14, Opsterbeek (1934).
- Mr. J. OFFERHAUS, Advocaat en Procureur, Mecklenburglaan 37, Rotterdam (1935).
- Dr. J. H. DEN HARTOGH, Arts, 247 Kanaaldijk, Koedijk (N.-H.) (1936).
- P. POLTER HZN., Blijhamsterstraat 12, Winschoten (1936).

Dr. H. M. E. SCHÜRMAN, Waalsdorperweg 149, 's-Gravenhage (1936).

Mr. C. N. VAN DER SPEK, Richard Wagnerstraat 4, Amsterdam (1936).

BUITENLANDSCHE LEDEN.

ALBERT VISART DE BOCARMÉ, Rue St. Jean 18, Bruges (1894).

L. FORRER, London S.W.I. 5, 6, 7 King Street St. James's (1904).

HOWLAND WOOD, Curator of the American Numismatic Society, Broadway and 156th Street, New-York (1920).

F. C. C. BOYD, 237 East 20th Street, New-York (1923).

*¹⁾ JULIUS GUTTAG, Stone Street 42, New-York (1923).

*EDW. T. NEWELL, President American Numismatic Society, Broadway and 156th Street, New-York (1923).

*ELLIOT SMITH, 26th Street and East River, New-York (1923).

*MORITZ WORMSER, Fifth Avenue 95, New-York (1923).

*F. A. LIVINGSTON, 680 Jefferson Avenue, Brooklyn, New-York (1924).

*WAYTE RAYMOND, Park Avenue 465, New-York (1926).

1) De leden, voor wier namen een * staat, zijn leden voor het leven.

I N H O U D.

	Blz.
J. HULSHOFF POL. In memoriam	I
De Vereeringspenningen, door de Staten-Generaal sedert 1628 toegekend, door A. O. VAN KERKWIJK .	1
Aanvullingen op: Ridderorden, Eereteekenen, Draag- teekens en Penningen betreffende de Weermacht van Nederland en Koloniën (1813—heden), door Dr. W. F. BAX	79
De schenking van Mevr. de Wed. A. A. HULSHOFF POL aan het Kon. Penningkabinet, door Dr. M. A. EVELEIN	90
Bid- en Begrafenispenningen van Katholieke Priesters (aanwezig in het Bisschoppelijk Museum te Haarlem), door C. SCHOLTEN	98
Korte Bijdragen	112
I. Kerkelijk loodje van Koudekerke (W.)? II. Wanneer zijn de burgemeesterspenningen in gebruik gekomen? III. Gedenkpenning aangeboden aan Jhr. Mr. M. A. DE SAVORNIN LOHMAN. 1935. IV. Prijspenning van 's-Hertogenbosch 1855. V. Een onbeschreven gedenk- penning ter eere van BALTHASAR BEKKER.	
Boekbespreking	119
† ANDRÉ SCHULMAN	122
A. O. VAN KERKWIJK 25 jaar Secretaris van het Genootschap	125
Verslag van den Secretaris	127
Verslag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek	131
Ledenlijst	133
